



ses

1/2020

Suomi-Espanja
Seura ry:n jäsenlehti

Sevillan parturista
Julio Iglesiakseen

Flamenco Finlandia
Jaénin III kansain-
välisellä flamenco-
festivaalilla

Musiikkia ja lämmintä tunnelmaa

Taljanka, Espanja
ja flamenco

La Zingara,
tähti Espanjan
flamencotaivaalla

Tampereen
Flamencoviikko jo
25 vuoden ajan!

Espanjalaisen
klassisen
kitaramusiikin
lyhyt peruskurssi

Ritareiden ja miekkojen Toledo
Un "guiri" en Finlandia

Espanja musiikissa ja musiikki Espanjassa

Sevillan parturista Julio Igleasiakseen

TEKSTI: Raimo Siltasen luvalla ote kirjasta Löytöretki Espanjaan. SES-lehteen muokannut: Kati Lanu

Espanjasta ei ole noussut kovin montaa maailmanmaineeseen murtautunutta säveltäjä-mestaria, sen sijaan aiheita ja tapahtumapaikkoja muiden käyttöön on kyllä riittänyt. Maa onkin tarjonnut miljööni erälle klassisen musiikin helmille. Cervantesin kirjoittamasta Don Quijotesta on ammennettu sekä ooppera että baletti. Ranskalainen Jules Massenet sävelsi oopperansa Don Quijote Henri Cainin librettoon viime vuosisadan alussa. Romaanin pohjalta tehty baletti on kuitenkin paljon vanhempi, vuodelta 1740. Nykyisen muotonsa baletille antoi yli 100 vuotta myöhemmin ranskalainen koreografi Marius Petipa. Tätä surullisen hahmon ritarin tarinaa esitettiin viimeksi Suomen Kansallisbaletissakin vuonna 2012.

Sevilla on inspiroinut säveltäjiä

Italialainen Gioachino Rossini sävelsi ranskalaisen kirjailijan Pierre Beaumarchais'n näytelmän Sevillan parturi menestysoopperaksi, jonka kantaesitys oli vuonna 1816. Parturin tarina jatkuu näytelmässä Figaron häät, josta Wolfgang Amadeus Mozart sävelsi kuuluisan samannimisen oopperansa (kantaesitys vuonna 1786). Jostain syystä Mozartin Don Giovanni -oopperan (kantaesitys vuonna 1787) libreton kirjoittaja Lorenzo de Ponte päätti hänkin sijoittaa oopperan tapahtumat Sevillaan. Ehkä siksi, että Espanjassa don Juan -naistenmiesmyyttiin perustuvilla tarinoilla on pitkä perinne.

Sevillaan liittyy myös kaikkien aikojen tunnetuin mustalaisyttö Carmen, fiktiivinen oopperahahmo ranskalaisen Georges Bizet'n säveltämästä samannimisestä menestysoopperasta vuodelta 1875. Tämä tupakkatehtaan tyttö ja oopperan tapahtumat heijastelevat sitä,

millaista temperamenttia ja draaman aineksia mustalaisyttöön ja espanjalaisiin Euroopassa tuohon aikaan liitettiin. Myös Giuseppe Verdin Don Carlos -ooppera liittyy Espanjaan. Ranskalainen säveltäjä Maurice Ravel johdatteli kuulijansa espanjalaisiin tunnelmiin runsas 100 vuotta sitten. Hänen sävellyksistään kuuluisin on Boléro orkesterille.

Kansallishenkisiä säveltäjiä

Espanjan kulttuurin kultakaudella, 1500-luvulla vaikuttanut Antonio de Cabezón kunnostautui maineikkaana urkurina ja urkumusiikin säveltäjänä. Maassa on muutenkin pitkät perinteet kirkkomusiikissa, mille ovat antaneet mitä otollisimmat puitteet maan hienot kirkot. Keskiaikaisen, renessanssijan ja barokkimusiikin perinteitä maassa on ansiokkaasti vaalinut muusikko-säveltäjä Jordi Savall (s. 1941), joka organisoivat vanhan musiikin produktioita ja konsertteja.

1600- ja 1700-luvuilla ihailtiin kastraattilaulajia, jotka oli lapsena kastroitu kauniin lauluäänen säilyttämiseksi. Tämän lajityypin edustaja, italialaista syntyperää ollut Carlo Broschi (1705-1782), taitelijanimeltään Farinelli, viihdytti kirkkaalla sopraanollaan Espanjan hovien – ja erityisesti kuningas Felipe V:ttä – yli 20 vuoden ajan. Farinelli myös sävelsi useita aarioita ja sonaatteja.

Flamencovaikutteistaan tunnetun Manuel de Fallan lisäksi merkittävien espanjalais säveltäjien henkilögalleriassa nousevat esiin Isaac Albéniz (1860-1909) ja Joaquín Rodrigo (1901-1999) sekä sellotaitelija Pablo (Pau) Casals (1876-1973). Albénizin pianomusiikissa on runsaasti vaikutteita espanjalaisesta kansanmusiikista. Hänen tuotannostaan tunnetaan parhaiten Suite Española. Lapsena sokeutunut Rodrigo sävelsi paljon kitaralle, vaikka ei osannut sitä itse soittaa. Hänen kitarakonserttonsa Concierto de Aranjuez tunnetaan ympäri maailmaa, ja se on



Kuva: shutterstock.com

Mercuryn säveltämän Barcelona-nimisen kappaleen. Konserttisaleissa sydämiä on valloittanut myös mezzosopraano Teresa Berganza (s. 1935).

Kuninkaallinen ooppera

Espanjan kuninkaallinen ooppera, Teatro Real sijaitsee Madridissa Plaza de Orientella, kuninkaanlinnaa vastapäätä. Kautta aikojen siellä ovat menestyneet perinteiset – esimerkiksi Verdin – oopperat, mutta uusi belgialainen taiteellinen johtaja Gerard Mortier (s. 1943), joka on uudistanut muitakin musiikkitaloja, on tuonut mukanaan uusia tuulia. Hänen missionaan on nostaa Teatro Real oopperataiteen kansainväliselle huipulle muun muassa tuomalla näyttämölle harvemmin esitetyjä tuotantoja.

Mortierin myötä taloon on tullut taitavia ohjaajia, lavastajia ja koreografeja eri puolilta maailmaa. Uudistus parantaneet myös baletin asemaa, sillä Espanjassa päätettiin 1990-luvulla keskittää resurssit nykytanssiin baletin kustannuksella. Tämä rohkea ratkaisu johti kuitenkin siihen, että parhaat balettiansijat lähtivät maailmalle. Lontooseen ja New Yorkiin muuttivat arvostetun Victor Ullaten (s. 1947) kouluttamat maailmanluokan tähdet Tamara Rojo ja Ángel Corella. Mielenpitoita jakava koreografi Nacho Duato vaikuttaa Venäjällä.

Kitarasta tuli kansallissoitin

Kitaran kaltaiset soittimet tulivat Iberian niemimaalle arabien mukana yli 1000 vuotta sitten. Erästä barokkikitaran esimuotoa kutsuttiin Espanjassa 1500-luvulla vihuelaksi. Nykyään kitara on Espanjan kansallissoitin. Maa onkin tuottanut uskomattoman määrän virtuoosimaisia kitaristeja. Näistä nousee yli muiden klassisen kitaransoiton isäksi tituleerattu Andrés Segovia (1893-1987). Hän toi kitaran konserttisaleihin ja osoitti esimerkillään, että instrumentti sopii vaativankin taidemusiikin esittämiseen. Segovia kunnostautui erityisesti Bachin sävellysten tulkkinä. Hän myös kehitti kitaraa soittimena.

innoittanut sellaisia jazzin nimimiehiä kuten Chick Corea (Spain) sekä Miles Davis ja Gil Evans (Sketches of Spain).

Casals, joka oli Albénizin tavoin kotoisin Kataloniasta, sattui löytämään eräästä barcelonalaisesta musiikkiliikkeestä Bachin ennestään tuntemattomia sellosarjoja, joiden taltioinneilla hän ylsi kiistattomaan maailmanmaineeseen. Sisällissodan jälkeen tasavaltalainen Casals pakeni kotimaastaan ja eli loppuelämänsä ulkomailla. Vasta Francon kuoltua maan tunnetuimman konserttimusiikon maalliset jäännökset voitiin siirtää kotikylän multiin.

Espanjalainen erikoisuus: zarzuela

Espanjassa on säilynyt aivan oma, kansallinen tapa tehdä lyyristä oopperaa, jota kutsutaan zarzuelaksi. Kyseessä on 1600-luvulla hovissa syntynyt laulunäytelmän ja oopperan sekoitus. Zarzuelaan kuuluu puhuttu dialogi, ja se muistuttaa

operettia. Sitä on kahta perustyyppiä, barokki- ja romanttista zarzuelaa. Esitysmuoto jäi 1700-luvulla italialaisen oopperan varjoon, mutta se on edelleen Espanjassa elinvoimainen taiteenlaji.

Zarzuela on kuulunut luontevasti espanjalaisien oopperalaulajien repertuaariin. Sitä on laulanut myös kuuluisa tenori José Carreras (s. 1946), joka oli yksi jäsen maailmanmainetta niittäneessä Kolmessa tenorissa. Hänen lisäksi siinä lauloivat espanjalais-meksikolainen Plácido Domingo (s. 1941) ja italialainen Luciano Pavarotti (1935-2007).

Carreras, Domingo ja eräs ihailuimmista naislaulajista, sopraano Montserrat Caballé (1933-2018) saivat kunnian laulaa suurimmalle mahdolliselle yleisölle Barcelonan olympialaisten avajaisissa vuonna 1992. Caballé rikkoi myös ennakkoluulottomasti musiikillisia rajoja-aitoja esiintymällä englantilaisen Queen-yhtyeen laulusolistin Freddie Mercuryn kanssa ja levyttämällä tämän kanssa

Megatähtiä ja suuria myyntilukuja

Francon hallinto ei pysynyt erossa muusikoistakaan. Maassa elettiin vielä 1970-luvulla tilanteessa, jossa sekä esitettävien että levytettävien sanoitusten piti läpäistä sensuuri. Kantaottava ja poliittinen laululiike joutuikin kirjoittamaan paljon rivien väliin. Toista ääripäätä edustivat kepeät ja tarttuvat ”kesäbiisit”, joiden iloinen ja positiivinen ote sai ajatukset irti arjesta. Nykyään espanjalaismuusikot ja -artistit ovat kiitollisessa asemassa. Heille avautuu levymyyntiä ja konserttikiertueita ajatellen suuret markkinat jo oman kielialueen sisällä, sillä vuorovaikutus Latinalaisen Amerikan kanssa on vilkasta.

Julio Iglesias (s. 1943) on kaikkien aikojen suosituin latinoartisti lukeutuen maailman kymmenen eniten myydyimmän laulajan joukkoon. Hän on tehnyt 80 albumia, ja hänen levyjään on myyty yli 300 miljoonaa kappaletta. Arvioidaan, että hän olisi konserteissaan esiintynyt yhteensä yli 60 miljoonalle ihmiselle. Iglesias pelasi nuorempana Real Madridin juniorijoukkueen maalivahtina. Hän löi itsensä läpi romanttisilla balladeilla jo 1970-luvulla. Sukudynastia jatkuu, kun Julion poika Enrique Iglesias (s. 1975) seuraa isänsä jalanjälkiä täyttäen katsomoja ympäri maailmaa.

Espanjan eniten myynyt naisartisti Rocío Dúrcal (1944–2006) edusti kevyen musiikin perinteistä laitaa. Hänen levyjään on myyty yli 80 miljoonaa kappaletta. Rocíonkin uraa siivitti menestys Latinalaisessa Amerikassa.

Flamencoartistien tytär Isabel Pantoja (s. 1956) on puolestaan laulanut itsensä espanjalaisten suosioon tunteikkailta copla-runomuotoon perustuvilla laulelmilla. Paikallisten sydämissä lienee kuitenkin aina paikka naiselle, jonka mies on menehtynyt härkätaistelussa, kuten kävi Pantojan puolisolle Francisco Riveralle vuonna 1984. Musikaalitähti ja näyttelijä-laulaja Ana Belén (s. 1951) on saanut kaksi Latino Grammyä.



Euroviisuhistoriaa

Espanja tuli mukaan Eurovision laulukilpailuihin Suomen kanssa samaan aikaan vuonna 1961. Maan ensimmäisen euroviisun esitti Conchita Bautista (s. 1936). Hän liittyy muutenkin Suomeen, sillä seuraavina vuosina meillä muotiin noussut letkajenkka valloitti maailmaa ja Bautista oli se espanjalaisartisti, joka levytti sikäläisen letkajenkan nimellä Yenka Flamenco.

Vuonna 1968 Espanja valitsi Eurovision laulukilpailuihin edustajakseen Joan Manuel Serratin (s. 1943). Tämä nykyäänkin arvostettu, monipuolinen säveltäjä-sanoittaja-laulaja olisi halunnut esittää kappaleen La, la, la äidinkielellään, katalaaniksi. Francon hallinto kuitenkin painosti häntä esittämään sen espanjaksi, Serrat kieltäytyi eikä lähtenyt edustamaan Espanjaa. Maa sai kuitenkin ison ”jytyn”, kun parin päivän varoitusajalla

korvaamaan hälytetyn Massielin (s. 1947) espanjaksi esittämä La, la, la voitti Lontoossa järjestetyt kisat.

Kuten viisukäytäntöihin kuuluu, voiton myötä Espanja sai isännöidä seuraavan vuoden kilpailun. Silloin nähtiin toisenlaista politikointia, kun Itävalta päätti boikotoida kisoja protestina Francon itsevaltaiselle hallinnolle. Itse kisassa, Madridin Teatro Realissa, päädyttiin harvinaiseen asetelmaan, kun peräti neljä maata – Espanja, Hollanti, Ranska ja Iso-Britannia – jakoivat ykköstitilan. Isännöitämään kappaleen Vivo Cantando esitti Salomé (s. 1939). ■

Lue koko tarina, ja paljon muuta Espanjasta!

Löytöretki Espanjaan -kirjan voi tilata verkkosivuiltamme jäsenhintaan. <https://www.suomiespanjaseura.fi/jasenyys/jasenedut/>

